

שיחות צבא הלוי

פרשת בלק תשפ"ג

מילי דהיספדא על רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצוקללה"ה (נמסר בהיכל הכולל "אליך נערוג", ונכתב מילה במילה, ללא עריכה כלל)

א. בגמרא במסכת שבת (דף קנ"ג ע"א), כתוב שרב אמר "אחים בהספידא דהתם קאמינא", והיינו שכשמשפידים את הבן אדם אז הוא נמצא, ולפי זה צריך מאוד להזהר בדברי ההספד כאן, כי בפני ר' גרשון היו תמיד צריכים לדבר לענין, ולא יכלו הרי סתם לדבר, אלא היו צריכים לדבר דברים שהם באמת היו רק לענין. אחד ניגש אלי אחרי הלוויה, ושאל מאמר בגמרא שמתאים לו? גרשון, אמרתי לו שאני חושב שכל הש"ס מתאים, הרי הוא מרא דכולה תלמודא, אם כן הרי יש לומר את כל הש"ס.

ב. פעם שמעתי שאחרי שהחזו"א נפטר שאלו את הגאון ר' משה דויטש זצוק"ל, שהיה אחד מגדולי תלמידי החזו"א, ושאלו אותו מה יש לו לספר על החזו"א, אז הוא אמר שיש לו רק סיפור אחד שהחזו"א למד ולמד ולמד, וזה הסיפור שיש לו לספר על החזו"א, כל הסיפורים האחרים היו בין השיטים, הם היו בין הסדרים, הסיפור המרכזי היה שהוא למד, וגם על ר' גרשון יש לומר כן, וכל מה שמספרים עליו עוד, זה רק מה שראו בין השיטין, וכך ראו שלא פסק תמיד פומיה מגירסא, וגם כשהיה משתף באידועים שונים, תמיד היה מחזיק עמו משניות, והיה לומד בהם.

ג. בתחילת חודש אייר כידוע הוא נהיה בן מאה, ושאלתי את הנכד שלו, שלמד עמו בחברותא בכל יום, ה"ה הג"ר יחזקאל לוי שליט"א, ושאלתי אותו האם הם עשו איזה משהו לזכרו היום הולדת של גיל מאה, בכל זאת זה הרי לא יום הולדת של כל שנה, ושאלתי אותו האם הם עשו משהו, דיברו על זה משהו, שתו לחיים אולי, והוא ענה לי שהם לא דיברו על זה אף מילה, הוא למד איתו בחברותא כמה שעות, כמו בכל יום, והם לא הזכירו אפילו ברמז שום דבר, הנושא הזה לא עלה בכלל, והם למדו רגיל, ואת זה הוא סיפר לי, בזמנו בחודש אייר, יום אחרי היום הולדת.

עוד דבר שמעתי מהג"ר יחזקאל לוי שליט"א, שהוא למד עמו בחברותא עשרים ושש שנים, ולפעמים היו מגיעים אנשים עם שאלות דחופות מאוד באמצע, אז הוא היה מפסיק בשביל לענות להם, אבל כשהוא היה חוזר אחר כך, אז הוא היה חוזר ממש לאותו מילה שהוא אהז בה, וכגון אם הוא קרא באמר רבא, והוא קרא 'אמר', והוא הפסיק, כשהיה ממשיך היה ממשיך 'רבא', איפה שהוא אהז הוא המשיך, והוא לא קרא עוד הפעם 'אמר' רבא.

ד. יש עוד סיפור ששמעתי, [ואני לא יודע מה המקור], שהוא היה הרי רגיל לשרת את עצמו, ושלא ישרתו וישמשו אותו אחרים, ולדוגמא לגבי מים אחרונים, הוא היה הולך בעצמו לטול מים אחרונים, והוא לא היה נותן שייבאו לו, ובתקופה האחרונה לעת זקנותו, הוא כן היה נותן שייבאו לו, ושאלו אותו מאי שנא, אז הוא ענה מפני ביטול תורה, והסבירו את זה, שקודם כשהוא היה הולך, זה לא היה מפרע לו ללימוד תורה, ולא גרם לו לביטול תורה, ובהליכתו לטול מים אחרונים לא היה מסוה דעתו מתלמודו, אולם כשהוא הזקין יותר, אז הוא היה יותר צריך להזהר בהליכתו, ובגלל זה היה לו חשש ביטול תורה ללכת להביא את המים אחרונים.

ה. שמעתי ממנו ווארט לפני הרבה שנים, יש גמרא מאוד מפורסמת במסכת ברכות (דף ל"ב ע"ב), "תנו רבנן חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת [קודם התפילה], ומתפללין שעה אחת, וחוזרין ושוהין שעה אחת [לאחר התפילה], וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה, תורתן היאך משתמרת, ומלאכתן היאך נעשית, אלא מתוך שחסידים הם, תורתם משתמרת, ומלאכתן מתברכת", והוא אמר שיש לדייק בגמרא שלגבי מלאכת הגמרא שואלת היאך נעשית, ומלאכתן מתברכת, והוא אמר שיש לדייק בגמרא שלגבי מלאכת הגמרא שואלת לא תורתן היאך נעשית אלא היאך משתמרת, והקשה מה ההבדל בין הדברים, והוא ביאר על פי הגמרא במסכת מגילה (דף ו' ע"ב), שהגמרא אומרת "אמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמין, לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, יגעתי ומצאתי תאמין, וכו', ולדברי תורה לא אמרן אלא לחזודי, אבל לאוקמי גירסא שיתא מן שמיא היא", וכתב רש"י "לאוקמי גירסא, שלא תשתבח ממנו", ואמר שמוכר ממהגמרא במגילה, שלגבי ללמוד ועצם הלימוד, אז על זה אין סיעתא דשמיא, לזה צריך לימוד ויגעתי, אולם לגבי האחר שולומדים, שישתמרת תלמודו, על זה יש סיעתא דשמיא, וביאר שלפי זה על החסידים הראשונים, אי אפשר לומר תורתן 'תעשה', כי בשביל תורה צריך שיהיה יגיעה בלבד, וכנראה שהם היו כבר ת"ח, ולפני שהם היו חסידים הם כבר יגעו וכבר למדו, כל השאלה רק היתה היאך היא משתמרת, איך התורה תשתמר אצלם אחרי שהם עסקים תשע שעות בתפילה, ועל זה אומרת הגמרא כיון שמתוך שחסידים הם תורתם משתמרת, כי על לאוקמי גירסא, על זה יש סיעתא דשמיא, אבל על מלאכתן כתוב בגמרא איך נעשית ומתברכת, אבל על תורתן צריך ליהיות שקודם ילמדו בעצמם, ואחרי זה כשהם נהיו חסידים הראשונים אז תורתן משתמרת.

ו. יש עוד ווארט נחמד, וסיפור מעניין, שלפני הרבה שנים, בערך שבעים שנה, היה עלייה גדולה מחוץ לארץ, ואז הגיעו הרבה עולים חדשים, שהגיעו גם מארצות כאלה שהיו נהגים שם שנושאים שתי נשים, כגון מארץ תימן, וחותרו הרב דיסקין היה רב בפרדס חנה, והיו שם שאלות של חליצה, והיה מקרה של אדם שנשא שתי נשים ומת, ולא נהגים דרע אחריו, והיה צריך לעשות חליצה, וכידוע הדין הוא שחולצים לאמת, שחליצה של אחת פוטרת את השנייה, [והתעוררו אז בזמנו גם שאלות של מיאון], והיה שם שאלה האם כשחולצים לאחת, הרי החלוצה פסולה לכהונה, והשאלה היא מה הדין של השנייה, והצדדים הם שבגמרא ביבמות (דף י' ע"ב), איתא שרבי יוחנן אומר, "שליחותא דצרה עבדה", שאחת עשתה שליחות לשנייה, ולכן אין אשת אח, יש רק לא יבנה, והתעוררה השאלה מה הדין של השנייה לגבי כהונה, ולא מצאו על זה מפורש, וחותרו דן בזה הרבה, ור' גרשון אמר לו, שיש ראייה מפורשת מהגמרא ביבמות (דף י"א ע"ב), שכתוב בגמרא [שאם אחד היה לו שתי נשים], "היתה אחת כשרה ואחת פסולה, אם היה חולץ, חולץ לפסולה, ואם היה מייבם, וכו', דאמר רב יוסף, כאן שנה רבי לא ישפך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם", והביאור בזה שכשהוא חולץ את הפסולה היא בין כך וכך פסולה לכהונה, אבל אם הוא יחלוץ את הכשרה, אז נמצא שהוא פוסל גם את הכשרה לכהונה, וזה חבל לפסול את הכשרה לכהונה, והוא שונך מן בורו כשואחרים צריכים לו, ומוכח שאם הוא חולץ לאמת אז השנייה לא נפסלה, והרב דיסקין שלח את זה במכתב לחזון איש, את השאלה עם הראיה, וראיתי את הצילום של המכתב, והחזון איש כתב לרב דיסקין "האמת היא כמו שהוכיח חתנך", והיום במקרה מישהו הראה לי, שבה"ה בהלכות ערויות, כתוב הכל, כתוב את השאלה ואת הראיה הזאת.

ז. ידוע שהוא היה מדרו תמיד שכל אדם ילמד לפי טבעו, ולפי איך שהוא מרגיש שנועים לו ללמוד, ובאופן ששמוח עם הלימוד, וזכרני שפעם ניגשתי אליו בישיבה באמצע הסדר, והוא אמר לי שעכשיו היה אצלו בחור, והבחור הזה אמר לו שהוא לא מרוצה ממלימוד שהוא לומד בסדר א', והוא שאל אותו מה עם הסדר שאחרי הצהריים, אז הוא אמר לו שמהצורת לימוד של סדר ב' הוא יותר מרוצה, אז הוא סיפר לי ששאלתי אותו למה אתה לא לומד בבוקר כמו שאתה לומד אחרי הצהריים, והבחור ענה לי שהוא רוצה להיות ראש ישיבה אז הוא צריך שיהיה לו שיעורים, אז הוא צריך ללמוד בצורה של להכין שיעורים, ולהכין שיעורים כבר עכשיו, אז ר' גרשון אמר לי, שהוא אמר לבחור, שככה הוא בודאי לא יהיה ראש ישיבה, ורק אם הוא ילמד איך שטוב לו ואיך שנועים לו, אז הוא יוכל להיות ראש ישיבה, אבל אם הוא ימשיך ללמוד כמו שהוא לומד עכשיו, שלא טוב לו, אז איך הוא יהיה ראש ישיבה אחר כך, והתעוררתי שיש דברים דומים בשם המגיד מדובנא, שהוא אומר על הפסוק "ולא אותי קראת יעקב, כי יגעתי בי ישראל" (ישעיהו מ"ג כ"ב), אז הוא אומר משל לאחד שהיה לו חבילת ילומים, והוא חיפש הובלה, בסוף הביאו לו חבילה כבידה מאוד, אז הוא אמר שאם זה חבילה כבדה, אז סימן שזה לא שלי, כי לי היה חבילה קלה, והנמשל הוא 'אם יגעתי בי ישראל', כלומר למדת בצורה שאתה לא אוהב את זה, ובצורה שלא נוחה לך, אז זה 'לא אותי קראת יעקב', כי כביכול אני לא התכוונתי לזה, אני התכוונתי שתלמד בצורה שתאהב ותהנה, ועוד התעוררתי שיש מכתב של ר' חיים וואלווינער, [יש מהדורות של נפש החיים שזה מודפס שם בסוף], שכתוב שם, תלמד בוריות ובחשק גדול כי מה שולומדים בעצלות כל היום, יכולים ללמוד בוריות בכמה שעות.

ח. עוד סיפור ששמעתי אותו מהגאון רבי אברהם שלמה בר שליט"א, שכשהוא קיבל תפקיד בישיבה, אז הוא הלך לו? גרשון לקבל ממנו הדרכה, אז הוא אמר לו שאם הוא שואל אותך שאלה, ויש לך תשובה לומר לו, לפני שאתה עונה לו, אתה צריך לאמוד את הבחור הזה, האם הבחור הזה יכול להבין את השאלה, אם אתה חושב שהוא יבין את התשובה אז תגיד לו, אבל אם אתה חושב שהבחור לא יבין את התשובה אז אל תגיד לו, תגיד לו שאין לך תשובה, ושחייב יישאר בקושיא, והוא הסביר לו, כי ככה יש לו לפחות 'קושיא', אבל אם תגיד לו תשובה שהוא לא מבין, אז אין לא קושיא ולא תשובה, ולכן עדיף שלא תענה לו תשובה בכלל.

ט. עוד סיפור ששמעתי אותו עכשיו מנכדו הג"ר יחזקאל לוי שליט"א, שחזן מהשיעורים שהיה רגיל למסור בבוקר, הוא היה מוסר גם חבורות כלילה, והוא היה מוסר את זה כמה פעמים בשבוע לקבוצות אחרות, והוא היה חוזר על אותה חבורה, והיה פעם מעשה שבחור אחד חדש שהגיע לישיבה מיישיבה אחרת, והוא אמר לו ווארט מאוד טוב, והוא מאוד נהנה מזה, והוא חזר על זה בשיעור בשמו, ולמחרת עוד פעם הוא אמר את זה בשמו, ואחר כך בסוף השבוע הוא אמר עוד פעם את השיעור הזה, והוא רק אמר שהוא שמע את זה, והוא לא אמר את זה בשמו, ושאלו אותו למה עכשיו הוא לא אמר את זה בשמו, והוא אמר שהבחור הזה הגיע לישיבה עם עוד חבר, הם הגיעו שניים ביחד מיישיבה השנייה, וביום חמישי כשהוא הגיע למסור את השיעור הוא ראה שגם החבר נמצא כאן, ובימים הראשונים שהוא הלך היה יכול

להגיד את הווארט בשם אומר, אבל ביום הזה הוא כן היה, והוא חשש שלחבר הזה תהיה לו חלישות הדעת, שהוא עדיין לא השתלב כל כך בישיבה, אז לכן ביום הזה הוא לא אמר את זה בשמו.

י. היה עוד סיפור, סיפור חינוכי מאוד, שהיה לי איתו פעם, שאחרי הפטירה של ר' שמואל בשנת תשל"ט, בלוייה היה הספדים של הראשי ישיבות, של הרב שך, ושל ר' דוד, אולם ר' גרשון ר' בערל ור' שלמה, היו אז עדיין רמ"ם בישיבה, והם לא הספידו, אז בא אלי אחד החברים הטובים שהינם הוא ת"ח מופלג, ואמר לי שגלך לך גרשון, ובקש ממנו שיהיה עוד הספד של הרמ"ם בהיכל הכולל, אז הלכנו אליו והחבר הזה אמר לו שהבחורים מצפים להספד של תלמידים, הם הרי היו נקראים אז רמ"ם צעירים, ור' גרשון ור' בערל ור' שלמה, הם היו תלמידים של ר' שמואל, הרב שך ור' דוד היו יותר מבוגרים מר' שמואל, ולא היו תלמידים שלו, אז הבחורים רוצים הספד של תלמידים, ככה אמר לו אותו חבר, והנשמת טענה מאוד הגיונית, ובקשה מאוד מתקבלת, ור' גרשון שמע את הדברים שלנו, ושם את הידיים על הראש ככה, ואמר 'רעון אוף דראשי ישיבות', ובתרגום לעברית, לדבר על הראשי ישיבות, כאילו אנחנו נתנו פה ציונים לראשי ישיבות, ואמרנו שהם לא היו תלמידים וההספד שלהם לא היה כמו שמצפים, רוצים הספד של תלמידים, למעשה זה לא היה חוצפה בכלל, כל אחד מבין שהם לא היו תלמידים הם היו יותר מבוגרים ממנו, אבל הוא אמר את המילים האלה ככה בתמימה 'לדבר על הראשי ישיבות', כזה דבר, כאילו זה היה מעבר לגבול שאפשר לדבר, ובלמוד יכלנו להתווכח איתו, פה לא יכלנו לומר שום דבר, ונסתתמו טענותינו, קמנו, וקיבלנו את זה כנדיפה, וקמנו והלכנו, אין כזה דבר, לא ניסינו להגיד לו, שכן התכוונו, ולא התכוונו, וככה ולהסביר, זה היה נדיפה מרומזת, הוא אמר בתמימה כזאת, ויותר לא דיברנו על זה איתו, אחר כך כן היה בסוף הספד, ואחרים אירגנו את זה, ואחרים כנראה היו פחות 'מחוצפים', אז הם הצליחו לארגן את זה, ומי שרואה כל מיני הנהגות של ר' גרשון אחר כך, הוא יכול להבין ש'ן שהוא יכול לסלוד מכל מיני דברים, אם זה אצלו היה כבר מעבר למה שמוותר להגיד, כזה משפט, אז אפשר להבין הרבה דברים במהלך של גשו, וכמו שהיתה יראת הכבוד שלו כלפי רבותיו, 'ראשי הישיבה', כך היתה יראת הכבוד שלנו כלפיו.

יא. והיה פעם משהו דומה, שבאחד וחצי היה מנחה, ובאחד עשרים וחמש היה גומר את השיעור, ואז היו הולכים למנחה, ולפעמים היו נשארים קצת לשאול שאלות, ואני נשארת פעם לשאול שאלה, וחיכיתי בתור, ובחור אחד חטף לי את התור, זה היה לפני הרבה מאוד שנים, והוא היה אז צעיר מאוד, אני חושב שהוא היה אז באזור גיל הארבעים פלוס, ובחור אחד חטף לי את התור, אז היה לי אכפת, אז סימנתי לו סימן עם היד שיחכה רגע, ואחר כך תפסתי את עצמי, שכזה דבר לא מתאים שיעשו בפני הרב, כמו שכתוב בגמרא בסנהדרין (דף צ"ט ע"ב), המבזה חבירו בפני ת"ח, ואחרי זה תקופה ארוכה, אני התביישתי לגשת אליו, היה הרגשה שהתנהגו הנהגות שאינה מתאימה בפני הרב, וזה היה יראת הכבוד שהיה לפניו.

יב. ורבינו זכה לאריכות ימים ושנים, ולכאורה קשה שהרי כתוב בגמרא (זומא דף פ"ו ע"ב), שהרבות מקברת בעליה, וכמדומה שראיתי באיזה מקום, שרבות מקברת משום שהרבה דברים אין שומעים לו, ומקפיד על ידי כך, ומתוך כך מזיק לבריאותו, אולם רבינו היה אדם שאין מקפיד, ולכן לא הזיק לו ענין זה כלל.

יג. כידוע שהוא היה ותורן גדול, ומעביר על מדותיו תמיד, והוא היה מוותר מאוד בהרבה דברים, אבל יודעים גם כן דברים שהוא לא ויתר עליהם, בענינים האישיים, על הכל הוא ויתר, אבל היו דברים בעניני הכלל, אפילו לאחרונה מאוד, שראו שהוא לא מוותר עליהם, והוא היה מוכן אפילו להיכנס לסיכון גדול לפעמים, והחליט בהם ובסיעתא דשמאי לא נכשל, ולפעמים זה היה נראה לי פלא, איך הוא מוכן להסתכן בכאלה דברים, זה היה לפעמים קצת תמיהה, אבל אני חושב שזה לא תמיהה בכלל, כי כששואלים בן אדם שגר בבני ברק, איך מגיעים מרבי עקיבא לרחוב נחמיה, הוא יודע בוודאי, הוא הולך לרחוב חנון איש, ואחר כך פונה לרחוב נחמיה, ואין בזה ספיקות וחששות, ואם שואלים להגיע למקום ברמת גן, אז בדרך כלל הוא לא כל כך יודע, הוא מתלבט ככה, ואולי ככה, אבל דבר שהוא יודע, והוא בטוח בעצמו, וזה בהיר ברור לו, אז אין לו בכלל מה להסתפק, ולר' גרשון היה מאוד בהיר הדברים האלה, כי הוא ידע בדיק מה צריך לעשות, ולא היה לו התלבטות בדברים האלה, ולא היה לו שום ספיקות בדברים האלה.

יד. והפלא הגדול הוא, שהרי הוא זכה להרביץ תורה בצורה מופלאה, ולא מזמן היה כאן אחד שדיבר, והוא גם היה תלמיד, הוא יהודי מבוגר בן יותר משמונים, והוא היה תלמיד, והיו לו גם תלמידים בני שש עשרה, אלפי תלמידים ממש, כמעט כל מי שלמד בפנינו, הוא תלמיד שלו, וכל שיעוריו היו במתיקות, ובענות חן, והיה נעים תמיד לשמוע את שיעוריו, ואני זוכר שכשנכנסתי לישיבה, אז ר' דוד רוזנבסקי, הבן של ר' שמואל, אמר לאבא שלי, שידע, שאבא שלו, ר' שמואל, הזהיר אותי, שעל השיעורים של ר' גרשון, עליהם יעבוד הכי הרבה מכל השיעורים.

טו. ועד יומו האחרון הוא ממש זכה לצלילות הדעת, וכתוב בדברים, "ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו, לא כהתה עינו ולא נס לחה" (ל"ד ז), ורש"י פירש "לא כהתה עינו אף משמת", אולם בפירושו רבי יוסף בבור שוור, פירש "לא כהתה עינו ולא נס ליחה, לפי הפשט בחיי מחמת זקנה", והיינו שכתבה התורה שבח זה על משה רבינו, שעד יומו האחרון לא כהתה עינו, ולא נס ליחה, וכמו כן עד יומו האחרון הוא זכה למסור את השיעורים, וזה פלא גדול דבר שלא נשמע כמותו, שכן אדם מוסר שיעור עד היום האחרון ממש, וזה מזכיר קצת את הגמרא בסנהדרין (דף ס"ח ע"א), ששאלו את רבי אליעזר שאלות, ויצאה נשמתו בשאלות בטהרה, [איתא שם "אמרו לו הכדור והאמוס והקמיע וצרו המרגליות ומשקולת קטנה מהו, אמר להן הן טמאין וטהרתן במה שהן, מנעל שעל גבי האמוס מהו, אמר להן הוא טהור, ויצאה נשמתו בטהרה"], וזה גם מזכיר את דברי הגמרא במסכת שבת (דף פ"ג ע"ב), "אמר רבי יונתן לעולם אל ימע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה, ואפילו בשעת מיתה, שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל", אפילו בשעת מיתה הוא עוסק בתורה", והיינו שאפילו בשעת מיתה, לא יימנע עצמו מדברי תורה, וזה דבר שלא נשמע כמותו, כאלה דברים שאדם יאמר שיעורים עד רגעיו האחרונים.

טז. וזכה לקדש שם שמים כל ימיו, וכבר הבאנו בעבר את דברי הגמרא בסוטה (דף מ' ע"א) "ומאי עינונותיה דרבי אבהו, דאמרה לה דביתיה דאמוריה דרבי אבהו, לדביתיה דרבי אבהו, לא ידון לא צריך ליה לדידך, והאי דגחין וזקיף עליה, יקרא בעלמא הוא דעביד ליה", והיינו שרבי אבהו היה משמיע בלחש את הדרשה לאמוריה, והוא היה משמיע זאת לרבים, ואמרה אשתו של האמורא לאשת רבי אבהו שבאמת בעלה אינו משמיע את דברי רבי אבהו, אלא אומר הכל מעצמו, ורק משום כבודו של רבי אבהו, עושה עצמו כאילו שומע ממנו, ומשמיע את דבריו, ואומרת הגמרא "אולא דביתיה ואמרה ליה לרבי אבהו", והיינו שהלכה אשתו של רבי אבהו ואמרה לו דבר זה, "אמר לה ומאי נפקא לך מינה, מיני ומיניה יתקלם עילא", ומה למדו בגמרא את ענותנותו של רבי אבהו, שאמר לה מה איכפת לך, אבל יש ללמוד עוד, מה שלא אמר לה מיניה ומיניה ילמדו את התורה, אלא אמר לה מה איכפת לך מיני ומיניה "יתקלם עילא", והיינו שלימוד התורה הוא קילוס להקב"ה, וכאמר הכתוב "שמיע כל התלתו" (תהלים ק"ו ב), ונמצא שחבר רבי גרשון לקלם לעילא, עד הרגע האחרון ממש.

יז. ושמתו פעם, שהיו רופאים שהיו מציעים לאנשים מבוגרים, שבשיל לשמור על הצלילות, היו אומרים להם לפתור תשבצים, כי לפתור תשבצים, זה מחדד להם את השכל, ונראה שהרופאים אומרים את העצות האלה לזקני השוק, כי אחד שמתייגע בתוספות, אז הוא כל היום פותר תשבצים, כל היום הוא צריך להתמודד, עם דברים הרבה יותר מסובכים מתשבצים, ובלעם אמר "תמות נפשי מות ישרים, ותהי אחריתי כמוהו", בלעם הוא רצה למות כמו יהודי וכמו ר' גרשון, אבל לחיות הוא לא רצה לחיות כמוהו, לחיות הוא רצה, בצורה האחרת, ואי אפשר להתחיל כזה דבר בגיל מאה, שבגיל מאה אדם יגיד שהוא רוצה להתחיל לחיות ככה, זה צריך כל החיים, שאם כל החיים חיים ככה, ובעל התורה כזה, אז ככה זה נראה, זה לא כמו שבלעם חשב שאת זה אפשר להתחיל בגיל מאה, את זה לא מתחילים בגיל מאה, את זה מתחילים בגיל צעיר, ורק מי שכל ימיו שקוע בתורה ובגמרא ובתוספות יכול להמשיך ככה גם בתקופה מאוחרת, וזה מוסר השכל המתועלת שיש במי שמשקיע כל ימיו.

יח. ורצייתו להוסיף על מה שדיברנו שהוא היה אומר את השיעורים מאוד בגישמאק, והוא היה ידוע במתיקות התורה שלו, ויש לבוש נפלא, (בסימן מ"ז), יש גמרא גם בבא מציעא (דף פ"ה ע"א), [וזה ידוע מהגמרא בנדרים, בתחילת פרק אחד עשרה (דף פ"א ע"א)], "על מה אבדה הארץ, דבר זה אמרו חכמים ולא פירושו, אמרו נביאים ולא פירושו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, שנאמר 'ויאמר ה' על עובם את תורת, אשר נתתי לפניכם' (ירמיהו ט' ב), אמר רב יהודה אמר רב על שלא בירכו בתורה תחילה", ורבים שואלים מה העבירה הגדולה, על שלא בירכו בתורה תחילה, ומאריכים בזה כולם בכל מיני הסברים, ויש בזה דברים מהר"ן בשם הרבינו יונה, ויש שם דבר מעניין, שאומר הלבוש, שכתוב שם אחר כך, "ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה", ומה זה 'ולא הלכו בה', אומר הלבוש, שכתוב בפרשת בחוקתי "והתהלכתי בתוכם" (ויקרא כ"ו ב), והוא מדרך טיול ושעשוע, כלומר שהם נענשו על שלא למדו את התורה בדרך טיול ושעשוע, ולכן התורה לא התקיימה בידם, כי הקב"ה רוצה שילמדו את התורה בדרך טיול ושעשוע, וחשבתי שמבטיחים ללמוד טוב בבא קמא, ניקח אותך לטיול להגיד לו אם תלמד טוב בבא קמא, ניקח אותך לטיול בבבא מציעא.

יט. ושמתו מהנבד של ר' גרשון, שלא תמיד היה לו קל, לפעמים היה לו קשה מאוד, וכשהיה קשה לו, אז הוא היה אומר בתחילת השיעור, 'לא ויתר' 'לא ויתר', והכוונה היא, שכתוב (בירושלמי במסכת חגיגה פרק א' ה"ז), שהקב"ה ויתר על הרבה עבירות, אבל על עון ביטול תורה, הוא לא ויתר, וככה הוא היה מכריח את עצמו להתחיל ללמוד, ואחרי שהוא היה מכריח את עצמו להתחיל ללמוד, אז היה לו כבר עונש להתנתק מהתורה, זה היה רק בהתחלה, להכריח את עצמו ולהגיד 'לא ויתר', אחר כך זה היה כבר עונג.

כ. ויש עוד לבוש מעניין, בהלכות ראש השנה, על המנהג לתת לבעל תוקע עלייה, ויש ביאור הגר"א שהבעל תוקע הוא במקום כהן גדול, אז כמו שהכהן גדול קורא בתורה, כך צריך לתת לו עלייה, והלבוש אומר דבר מעשי, שרוצים שהבעל תוקע יתקע טוב, ואיך הוא יתקע טוב, אם יהיה לו מצב רוח טוב הוא יתקע טוב, ומה הוא יעשה בשביל שיהיה לו מצב רוח טוב, הוא צריך ללמוד קצת, ונותנים לו עלייה, והוא ילמד, ואחר כך "פקודי השם ישרים שממוחי לב" (תהלים י"ט ט), ואז הוא כבר יתקע טוב, [ולפי זה אולי צריך לתת לו בשתי הוי"ו לעלות, לאמו שאלה העלייה של אתמול מספיקה לו].

ותמיד אני חושב שאחרי שאומרים דרשה שלמה, לפעמים משפט אחד שנאמר, וזה מביא תועלת, הקב"ה יעזור שנזכה ללמוד מהדרכים שלו, בתורה ובמידות טובות וביראת שמיים, ועל ידי זה יהיה לכולם בעזרת ה' תועלת והצלחה.

חשבו שיש טעות בס"ת והוציאו ס"ת שני ונתברר שאין טעות בראשון

א. מעשה שאירע בפ' בלק שקראו בס"ת במדבר (פרק כג פסוק יג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵינוּ בְּלֶקְךָ לֶךְ זֶה אֱלֹהֵי אֶלְמִקְדָּם אַחַר תִּשָּׂא אֶת־רַגְלֶיךָ מִשָּׁם אַפְסָה וְקָצְהוּ תִרְאֶה וְכָלוּ לָא תִרְאֶה וְקִבְנוּ־לִי מִשָּׁם.

ואמרו שם הציבור שיש טעות בס"ת שהרי בחומשים שלפניהם כתוב לכה ואילו בס"ת היה כתוב לך, וע"כ הוציאו ס"ת אחר, וראו שגם בס"ת השני כתוב לך, ואז נתברר שבאמת דבר זה כתוב בתורה ב' פעמים, אחד בפסוק י"ג והשני בפסוק כ"ז: וַיֹּאמֶר בְּלֶק אֶל־בַּלְעָם לִכְהֵנָּה אֶקְדָּךְ אֶל־מִקְדָּם אַחַר אוֹלֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים וְקָבְחוּ לִי מִשָּׁם."

ושם באמת כתוב עם לכה, אבל בפסוק י"ג כתוב לך, ובחומשים שביד הציבור היה טעות שהיה כתוב בשניהם לכה.

ב. והנה באמת נ' שאף היה כאן באמת טעות א"צ להחזיר ס"ת ולהוציא ס"ת אחרת, דהנה ע' רמ"א סי' קמ"ג ס"ד 'והא דמוציאין אחר, דוקא שנמצא טעות גמור, אבל משום חסירות ויתרות אין להוציא אחר, שאין ספרי תורה שלנו מדוייקים כל כך שנאמר שהאחרת יהיה יותר כשר'.

ובמ"ב ס"ק כו 'משום חסרות ויתרות וכו', כגון ווי"ן או ויד"ן מלאים או חסרים שלא נשתנה בהם הענין והמבטא כגון במקום שהיה צריך לכתוב אבותינו מלא וי"ו ונמצא חסר או להיפוך וכן במקום שהיה צריך לכתוב מלא ביו"ד שימושית ונמצא חסר או להיפוך אבל טעות שנשתנה במבטא אף שלא נשתנה הענין כגון כבש שהיה כתוב במקום כשב או שלמה שמלה צריך להוציא אחרת, וכן ה"ה אם כתב מגרשיון במקום מגרשיהם דהא איכא שינוי לשון, וכן אם כתב רחבה במקום רחבו צריך להוציא אחרת, אף על גב דנוכל לקרות בחולם כמו אהלה, וכן בפסוק והנה תומים בבטנה אם כתב תומים מלא באלף תאומים, אף על גב שהענין אחד צריך להוציא אחרת שהרי נרגש במבטא, וכן בתיבת ונחנו מה אם כתב ואנחנו מה, וה"ה אם נשתנה הענין עי"ז אף על גב שלא נשתנה במבטא כגון בתיבת ונמצה דמו כתב ונמצא דמו, או בתיבת מאן יבמי שהוא שרש מיאון כתב מאין ביו"ד וכן כל כיוצא בזה צריך להוציא אחרת ועיין בדה"ח ובשערי אפרים שהאריכו בפרטים אלו'.

והנה בטעות זו בין לכה או לך הרי לא נשתנה המבטא, ולכא' בלא"ה לא היו צריכים להוציא ס"ת אחרת כלל.

ג. והנה אחר שנתברר שלא היה שום טעות בס"ת הראשון הרי יש לדון באיזה ס"ת יקראו עתה שאם יקראו בשני הרי יש כאן פגמו של ספר ראשון, ואם יחזרו ויוציאו את הראשון ויקראו בו הרי יש כאן פגמו של שני, וגם הואיל והשני לפנינו הרי יש כאן משום אין מעבירים על המצוות לחזור ולקרות בראשון. והנה מצינו בברכי יוסף [סי' קנ"ד] שהיה מעשה שקראו בפ' ויחי וכתוב שם "ואת ש-ד-י ויברכך", והש"ץ סבר שבמקום זאת צריך לומר וקל, וע"כ הלך והוציא ס"ת שני ואח"כ נתברר שבס"ת הראשון כתוב כדיו.

וע"ש בברכי יוסף שיקראו בשניהם, והיינו שיחזרו ויקראו את הקריאה בספר הראשון והמשלים (היינו עליה אחרונה) יקרא בספר השני.

וכ' שם דלא מיבעיא לד' הפר"ח שבתרי גברי מותר לקרות בב' ספרים אפי' בחד עניא ודאי שיש לעשות כן, ואפילו לד' מהר"י הלוי שבתרי גברי בחד

זכירת מעשה עמלק בפ' בלק

מעשה בא' שלא שמע פ' זכור, והנה במג"א סי' תרפ"ה כ' שאפשר לצאת יד"ח גם בקריאת ויבא עמלק בפורים, אבל אותו אדם לא שמע גם קריאת התורה בפורים, (וע' מ"ב תרפ"ה ס"ק ט"ז שלא הסכים עם ד' מג"א).

והנה בפרשתנו (כד כ) כתיב וַיִּבְרָא אֶת־עַמְלֵק וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית גוֹיִם עַמְלֵק וְאַחֲרֵיתוֹ עֲגֵי אֲבָד, וכ' רש"י 'ראשית גוים עמלק הוא קדם את כלם להלחם בישראל, וכך תרגם אונקלוס ואחריתו ליאבד בידם, שנאמר תמחה את זכר עמלק'.

ונמצא שיש כאן זכירת מעשה עמלק, ויש לדון האם יוצא בזה ידי זכירת מעשה עמלק.

אם ישראל שייכים בקללה

לא תֵּאָרֶךְ אֶת־הַיָּמִים כִּי כְרוּךְ הוּא (כב יב), וכ' רש"י 'אמר לו לא תאור את העם, אמר לו א"כ אברכם, אמר לו אינם צריכין לברכתך, כי ברוך הוא, משל אומרים לצרעה לא מדובשיך ולא מעוקציר', ומבואר דהך 'כי ברוך הוא' טעם על מה שאסר עליו לקללם.

אבל שמעתי מהג"ר נחום ירוב ז"ל בשם המהרי"צ דושינסקי זללה"ה שבאמת צ"ב מפני מה רצה לברכם, אלא שנסתפק בכוונת לא תאור את העם אם הכוונה איסור בעלמא, או דל"ש עליהם קללה מפני שמבורכים, ואין קללה במקום ברכה,

ונפ"מ אם יעבור ויקללם אם תחול הקללה, וע"כ אמר א"כ אברכם, ואם היה הקב"ה מסכים לזה א"כ מבואר שאינם מבורכים, וא"כ מוכח דמה שאמר לא תאור הוא רק איסור, וא"כ יעבור ויקללם, וע"כ אמר הקב"ה כי ברוך הוא שא"צ לברכתך, וא"כ שוב לא תועיל הקללה כיוון שמבורכים, ולפ"ז כוונת כי ברוך הוא באמת דמה"ט לא שייכא קללה. ויש להוסיף שמצינו כע"ז בתו' סנהדרין [ע' עמ' א'] תד"ה קיללו ברביעי 'מה שלא קלל חם עצמו, משום דאמר בב"ר ר"י אומר לפי שכתב ויברך א-לקים את נח ואת בניו, ואין קללה במקום ברכה, לפיכך ויאמר ארור כנען'.

תרגום וינבא

וַיִּנְבֵּא בְּלֶק (כ"ב מ) בתרגום אונקלוס כ' 'וינבס', ובתרגום יונתן 'וינבסר', והיינו משום ששחיטת גוי היא נחירה, ומטמא כנבלה.

בלעם בכלל אוררך ארור

בפ' תצא (דברים כ"ג ו) וְלֹא־אָמַרְתָּ ה' אֱלֹהֵיךָ לְשִׁמְעֵאֵל־בַּלְעָם וַיִּהְיֶה ה' אֱלֹהֵיךָ לִנְקָמָה לְךָ אֶת־הַקְּלָלָה לְבָרְכָהּ כִּי אֶקְבְּךָ ה' אֱלֹהֵיךָ, וצ"ב מה שאמר "לך".

וי"ל שהרי בפ' לך נאמר וַאֲבָרְכָהּ מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלְלֶיךָ אֶעָר וְגַם בַּלְעָם עֲצֻמוֹ הַזֶּה זֹאת (כ"ד ט) מְבָרְכֶיךָ כְרוּךְ וְאַחֲרֵיךָ אָרוּר.

ועתה יש לדון שבלעם בא לקלל ובסופו בירך אם היה בכלל ואברכה מברכך, או בכלל מקללך אאור, וזהו שאמר וַיִּהְיֶה ה' אֱלֹהֵיךָ לִנְקָמָה לְךָ אֶת־הַקְּלָלָה לְבָרְכָהּ, והיינו שרק לגבי ישראל נהפך לברכה, אבל לגבי בלעם לא נהפך לברכה והוא עצמו היה בכלל מקללך אאור, ולא בכלל אברכה מברכך, שמעתי זאת מהג"ר יאיר ישראל ז"ל.

שוב העירני רבי מרדכי מינצר שבתרגום יונתן [פרק כ"ד פ"ט] על הפסוק הנ"ל שאמר בלעם אוררך ארור, ואי' מְלַטְטִינוּן יְהוֹן לִישִׁין כְּבַלְעָם בַּר בְּעוֹר, ומבואר שבלעם היה בכלל אוררך ארור.

צבא הלוי

פרט ועוללות מתורת רבנו צבני אליהו הלוי שמינברג שליט"א

